

Prosjektnotat nr. 11 - 2006

Lisbet Berg

Hvem bør ha hovedansvar for salg av strøm og teletjenester

Sifo-survey hurtigstatistikk 2006

SIFO

Statens institutt
for forbruksforskning

National Institute
for Consumer Research

Prosjektnotat nr. 11 - 2006

Tittel Hvem bør ha hovedansvar for salg av strøm og teletjenester? Sifo-survey hurtigstatistikk 2006	Antall sider	Dato 18.09.2006
Forfatter(e) Lisbet Berg	Prosjektnummer 11-2004-45	Faglig ansvarlig sign.
Oppdragsgiver SIFO		
Sammendrag <p>To av tre som har bestemt seg er skeptiske til dereguleringen av strømmarkedet, mens tre av fire av de som har bestemt seg er positive til dereguleringen av teletjenester.</p> <p>De som tjener mer enn 500.000 i året holder seg oftere orientert om strømpriser og de er signifikant oftere enn andre positive til markedsbasert strøm. De yngre ønsker oftere enn eldre markedsbasert strøm.</p> <p>I motsetning til strømmarkedet, er telemarkedet svært komplekst og det er krevende å holde seg oppdatert. I likhet med strømmarkedet er det de yngste som er mest positive til markedsbaserte teletjenester.</p> <p>Mens de som holder seg orientert om telepriser oftere enn andre ønsker markedsbaserte teletjenester, har det å holde seg orientert om strømpriser ingen effekt på meningsdannelsen overhodet. Troen på markedskreftene versus offentlig regulering handler mye om politisk ideologi. Dette viser seg gjennom at politisk ideologi har større effekt på hva forbrukerne mener om de to markedene, enn hvorvidt de holder seg orientert om henholdsvis priser på strøm- og telepriser. Det er altså to forskjellige mekanismer som påvirker meningsdannelsen: prisutviklingen og politisk ideologi.</p>		
Stikkord Strømmarked, telemarked, deregulering, forbrukervalg, forbrukerkompetanse		

Hvem bør ha hovedansvar for salg av strøm og teletjenester?

Sifo-survey hurtigstatistikk 2006

av

Lisbet Berg

2006

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING
Postboks 4682 Nydalen, 0405 Oslo

Forord

Dette notatet er basert på SIFO-surveyen 2006, der en del av spørsmålene skal gjentas over tid. Målsetningen med SIFO-surveyen er å få økt innsikt i forbrukernes situasjon, med vekt på hvordan forbrukerne orienterer seg og gjør sine valg i markedene. Respondentene har i år besvart spørsmål knyttet til forbrukerkompetanse, forbrukerøkonomi, betalingsproblemer, politisk forbruk, grensehandel, boligalarmer, reklame, digital mestring og kroppsrelatert forbruk.

Tema for dette notatet er forbrukernes oppfatninger om strømmarkedet og telemarkedet. Det er viktig å merke seg at forbrukernes preferanser for henholdsvis offentlig regulering eller markedsbasert strøm og teletjenester er innhentet lenge før strømprisdebatten tok kraftig av sommeren 2006 etter ekspertenes prognoser om historisk høye strømpriser til vinteren 2006/7.

Ett tusen respondenter mellom 18 og 80 år ble i perioden 6. til 13. februar ringt opp av data-innsamlingsbyrået Norstat. For at resultatene skal være mest mulig landsrepresentative for befolkningen i Norge anno 2006, er materialet vektet/stratifisert etter kjønn, alder og region. Notatet er basert på hurtigstatistikk, og er en enkel dokumentasjon før mer grundige analyser foreligger.

I referansegruppen for SIFO-surveyen sitter Irene Solberg (Forbrukerrådet), Bjørn Erik Thon (Forbrukerombudet), Ole-Erik Yrvin (Barne- og likestillingsdepartementet), Ragnhild Brusdal (SIFO), Randi Lavik (SIFO), Christian Poppe (SIFO) og Lisbet Berg (SIFO). Referansegruppen er ikke ansvarlig for innholdet i notatet.

Oslo, september 2006
Statens institutt for forbruksforskning

Innhold

Forord.....	5
Innhold	7
1 Innledning med problemstilling.....	9
2 Metode	11
3 Resultater	13
3.1 Forbrukerkompetanse.....	14
3.2 Hva ulike grupperinger mener om strømmarkedet	15
3.2.1 Multivariat analyse.....	16
3.3 Hva ulike grupperinger mener om telemarkedet.....	18
3.3.1 Multivariat analyse.....	19
3.4 Sammenligning av strøm- og telemarkedet.....	21

1 Innledning med problemstilling

Sensommeren 2006 har vært preget av strømprisdebatter i media. Var dereguleringen av strøm på 1990 tallet en god løsning, eller burde Norge fortsatt med det gamle systemet? Spesialistene har fått uttale seg i avis- og TV-debatter. Basert på SIFO-surveyen 2006 skal vi her målbære den jevne forbrukers mening om nettopp dette. *Hvem bør i følge forbrukerne ha hovedansvar for produksjon og salg av strøm?*

Telemarkedet ble deregulert omtrent samtidig med strømmarkedet. Men mens strømprisene har steget kraftig etter dereguleringen, har teleprisene tvert i mot blitt kraftig redusert. Det er derfor interessant å sammenligne forbrukernes meninger om disse markedene. *Er det slik at forbrukerne er positive til dereguleringen av teletjenester, men skeptiske til dereguleringen av strømmarkedet?*

Mens strøm er strøm, har telemarkedet gjennomgått en rivende teknologisk utvikling siden dereguleringen i siste halvdel av nittitallet. Mens det før dereguleringen var vanlig med én (fast-) telefon pr. husstand, er det nå vanlig at alle husstandsmedlemmer helt ned til småskolebarn har sin egen private mobiltelefon. Mobiltelefoner er i dag multifunksjonelle. De kan samtidig være fotoapparat, videooptaker, musikkspiller, radiomottaker, kalkulator, lydopptaker, tekstbehandler, spill, vekkerklokke, personlig planlegger, har internett-tilgang og man kan finne fram til, og abonnere på, ulike typer av informasjon. Grenser mot andre markeder er flytende. På telemarkedet er det ikke de økonomiske kostnadene, men kompleksiteten i tilbudet som kan oppfattes som problemet. I dag skaffer de prisbevisste forbrukerne seg telefonabonnementer som er mest mulig skreddersydd og tilpasset den enkeltes behov og telefonipraksis. Dette krever imidlertid avansert forbrukerkompetanse om telemarkedet. *Er det slik at det særlig er de som ikke mestrer telemarkedet – de som har lav telepriskompetanse – som i størst grad vil tilbake til statlig regulering og faste telepriser? Og er dette særlig de eldre forbrukerne?*

Troen på markedskreftene versus ønsket om offentlig regulering av tjenester handler sannsynligvis også om politisk ideologi. *Er det slik at forbrukere på venstresiden har en tendens til å ønske både et offentlig regulert strømmarked og offentlig regulerte teletjenester, mens forbrukere på høyresiden snarere ønsker markedsbaserte løsninger, uansett prisutviklingen på disse markedene?*

Samlet: *Er det prisutvikling, forbrukerkompetanse eller ideologi som i størst grad styrer preferansene for hvem som skal ha hovedansvaret for salg av strøm og teletjenester?*

Ved siden av å se på hvor mange forbrukere som ønsker offentlig regulerte versus markedsbaserte henholdsvis strøm og teletjenester, skal vi også undersøke om preferansene påvirkes av spesielle kjennetegn ved forbrukerne, som kjønn, inntekt, husholdsøkonomi, forbrukerkompetanse, utdanningsnivå og politisk ståsted.

2 Metode

SIFO-surveyen er basert på telefonintervjuer der ca. 1000 respondenter skal intervjues årlig. Utvalget er stratifisert etter geografi og trukket tilfeldig blant fasttelefon- og mobiltelefonabonnementer med henblikk på å få et så landsrepresentativt utvalg som mulig. Fordi noen aldersgrupper, og kvinner oftere enn menn, er tilbøyelige til å besvare slike henvendelser oftere enn andre, er resultatene i tillegg vektet etter kjønn og alder. For å sikre kvaliteten på svarene og datamaterialet er intervjuetiden satt til å være maksimum 15 minutter langt.

Årets SIFO-survey ble samlet inn i perioden 6. til 13. februar. Nyhetsbildet – som kan påvirke respondentenes svar - var noe preget av start snublerier i den nye samlingsregjeringen (AP, SV & SP). Både finansminister Kristin Halvorsen – som gikk offentlig ut og støttet boikott av israelske varer - og utenriksminister Jonas Gahr Støre måtte unnskyldte seg for Den israelske ambassaden. Samlet ga dette mye oppmerksomhet rundt boikott og forbrukermakt (se Berg & Terragni 2005). Dataene ble imidlertid samlet inn lenge før strømprisdebatten, og faren for økte strømpriser vinteren 2006/7.

Noen spørsmål stilles hvert år, noen annethvert år, og noen spørsmål rettes mot dagsaktuelle temaer. Preferanse for henholdsvis markedsbasert versus offentlig regulert strøm og teletjenester ble stilt både i 2005 og 2006. Det er for tidlig å si noe om endringstendenser, men vi kan få et bilde av om preferansene er rimelig stabile eller ikke. I og med at rammebetingelsene de to årene i forhold til dette spørsmålet var ganske like, vil stabile svar tyde på god reliabilitet og validitet.

I 2005 ble datamaterialet samlet inn av TNS Gallup, mens 2006 materialet er samlet inn av Norstat. Selv om vi har forsøkt å holde oss til samme prosedyrer, kan det likevel være små ulikheter i datainnsamlingsmåten. For eksempel viser det seg at Norstat har inkludert 17-åringer (som fyller 18 i løpet av året) i utvalget. Disse er ekskludert i de påfølgende analysene. Utvalget består dermed av 18 til 80 år gamle forbrukere bosatt i Norge.

2006 materialet inneholder ikke opplysninger om aktivitet på markedene. Men vi vet fra 2005-materialet at det er en sterk og klar sammenheng mellom forbrukerkompetanse og praksis eller aktivitet.

Ny bakgrunnsvariabel i 2006 materialet er politisk standpunkt. Dette er en sentral forklaringsvariabel i årets analyse. Respondentene fikk det hypotetiske spørsmålet: Hvis det hadde vært stortingsvalg i dag, kan vi spørre hvilket parti du da ville stemt på? Tre av fire respondenter besvarte spørsmålet. I analysen har vi skilt mellom de høyreorienterte og de venstreorienterte, operasjonalisert etter tradisjonelle ideologiske skillelinjer: De høyreorienterte utgjøres av Fremskrittspartiet (18%) og Høyre (10%), mens de venstreorienterte utgjøres av Rød valgallianse (1%), Sosialistisk venstreparti (8%) og Arbeiderpartiet (27%). Mellomkategorien, eller sammenligningsgrunnlaget, domineres dermed av de som ikke har tatt standpunkt eller ikke vil svare (25%), Venstre (4%), Senterpartiet (4%) og Kristelig folkeparti (5%).

Det kan diskuteres om det er mest hensiktsmessig å studere forbruk på individnivå eller husholdsnivå. Mens forbruk av teletjenester i dag stort sett er individuelt, er strømforbruket knyttet til husholdsnivå. På den annen side kan også valg og betaling av teletjenester fordeles blant husholdsmedlemmer (pappa betaler) og likeledes kan alle, uavhengig av om de opererer på strømmarkedet selv, ha en mening om hvordan strømmarkedet bør være. I en femten minutters telefonsurvey er det vanskelig å få gode svar om andre enn den som blir intervjuet. Vi må derfor basere oss på hva den enkelte respondent mener om strøm- og telemarkedene.

Det er vanskelig å stille spørsmål som gir gode svar både om husholdenes samlede inntekt og samlede forbrukerkompetanse. Vi har begrenset oss til å spørre etter respondentens vurdering av egen forbrukerkompetanse.

Men vi har prøvd å stille spørsmål om inntekt på husholdsnivå. Mange har ingen eller dårlig oversikt over ektefelles eller samboers inntekt. Dette viser seg gjennom at vi får langt lavere svarprosent når vi ber om husholdets inntekt, enn når vi ber om respondentens individuelle inntekt. Det er bedre med røffe og grove, men valide svar, enn detaljerte, men gale anslag. Vi benytter derfor en enkel husholdsøkonomi variabel der respondenten vurderer husholdets økonomi som 'god', 'middels' eller 'dårlig'. Det viser seg at variabelen først og fremst skiller mellom de som mener husholdet har god versus middels økonomi, da det faktisk bare var seks prosent som svarte at husholdets økonomi er dårlig. Skjevfordelingen gjør variabelen mindre egnet som bakgrunnsvariabel. På individnivå har vi spurt etter respondentens årsinntekt. Vi fikk 87 prosent svar. I de bivariate analysene er inntektsvariabelen delt inn i fem inntektsgrupper. I de multivariate analysene benyttes to dummyvariable der vi ser på de som tjener aller mest og de som tjener aller mist, i forhold til resten, og vi lar sysmis gå inn i den store gruppen som er sammenligningsgrunnlaget. Det er vanskelig å få gode inntektsvariable i en telefonsurvey, fordi spørsmål om inntekt både kan oppfattes som vanskelig og sensitivt.

For en oversikt over andre bakgrunnsvariable se Prosjektnotat 7-2006: Forbrukerkompetanse 2006 (Berg 2006).

I det følgende benyttes både bivariate og multivariate analyseteknikker. Mens den bivariate analysen viser hvilke grupperinger av forbrukere som mener hva, viser den multivariate analysen hvilke kjennetegn ved forbrukerne som best predikerer den enkeltes standpunkt når det kontrolleres for andre variable. Vår avhengige variabel er verken på intervallnivå eller dikotom, den er nominal med tre verdier: i) ønsker markedsbasert strøm, ii) ønsker offentlig regulert strøm og iii) har ikke bestemt seg. Dette stiller spesielle utfordringer til analyseteknikk. Multinomisk analyse er utviklet for nettopp slike avhengige variable. I vårt tilfelle vil det tilsvare to logistiske regresjoner der utvalgene selekteres slik at avhengig variabel gjenstår med to verdier, og der verdien som representeres i begge utvalgene er sammenligningsgrunnlaget. I første regresjon sammenlignes for eksempel de som ønsker markedsbasert strøm med de som ikke har bestemt seg, og i neste regresjon sammenlignes de som ønsker offentlig regulert strøm med de som ikke har bestemt seg. Imidlertid kan estimatene i multinomisk logistisk regresjon lett bli svært kompliserte å tolke, blant annet fordi man må ta hensyn til at sammenligningskategorien og dermed utvalgsstørrelsene varierer ulikt for ulike uavhengige variable.

Vi velger her i stedet en totrinns vanlig logistisk regresjon, som tillater enkel tolkning basert på om de uavhengige variablene gir signifikante resultater eller ikke, og om de slår ut positivt eller negativt. I første trinn undersøker vi hvem som ikke har bestemt seg for om de mener det offentlige eller markedet bør ivareta salg av strøm, i forhold til de som har bestemt seg. I andre trinn ser vi bare på de som har bestemt seg, og undersøker hva som skiller de som ønsker henholdsvis markedsbasert strøm og de som ønsker offentlig regulert strøm.

3 Resultater

I fjorårets SIFO-survey spurte vi respondentene om de hadde skiftet strømleverandør og teleoperatør i løpet av det siste året. Nesten én av fire, 23 prosent oppga at de hadde skiftet teleoperatør, mens få, bare 14 prosent hadde skiftet strømleverandør¹. Dette på tross av at telemarkedet, med sin jungel av ulike tilbud, er langt mer komplisert enn strømmarkedet der det kun er prisen som varierer. Likevel er det altså flere som skifter teleoperatør. Strømprisene har i tillegg økt betydelig, mens teleprisene er redusert. Det kan altså se ut som om telemarkedet fungerer bedre enn strømmarkedet.

Både i 2005 og i 2006 spurte vi etter forbrukernes mening om hvorvidt de foretrakk offentlig regulert eller markedsbasert strøm og teletjenester. I følge resultatene fra 2005 var forbrukerne i hovedsak fornøyde med dereguleringen av telemarkedet, men misfornøyde med dereguleringen av strømmarkedet. Finner vi samme tendens i 2006-materialet som i 2005-materialet? Ønsker med andre ord de fleste offentlig regulert strøm, men markedsbaserte teletjenester?

Tabell 1: Forbrukernes vurdering av hvem som bør ha hovedansvaret for salg av strøm og teletjenester i 2005 og 2006. Prosent. Vektet etter kjønn, alder og geografi. (N=1033, 989)

	Strøm		Teletjenester	
	2005	2006	2005	2006
Offentlig regulert	47	52	22	22
Markedsbasert	28	26	54	60
Kombinert ansvar	9	9	9	8
Ingen mening/vet ikke	17	13	15	11
Sum	100	100	100	101

Resultatene fra 2006 viser samme tendens som i 2005: Majoriteten av de som tar stilling ønsker offentlig regulert strøm (to av tre), men markedsbaserte teletjenester (tre av fire). Prosentforskjellene har faktisk økt: Litt flere sier de er for offentlig regulert strøm, og litt flere sier de er for markedsbaserte teletjenester. Vi vet imidlertid ikke om dette er uttrykk for en trend, eller om dette skyldes tilfeldige utvalgsskjevheter i materialet. Det skal nevnes at datamaterialet ble samlet inn i februar 2006, og altså før debatten om forventede høye strømpriser til vinteren 2006 (Hellesøy 2006², Aftenposten 2006³).

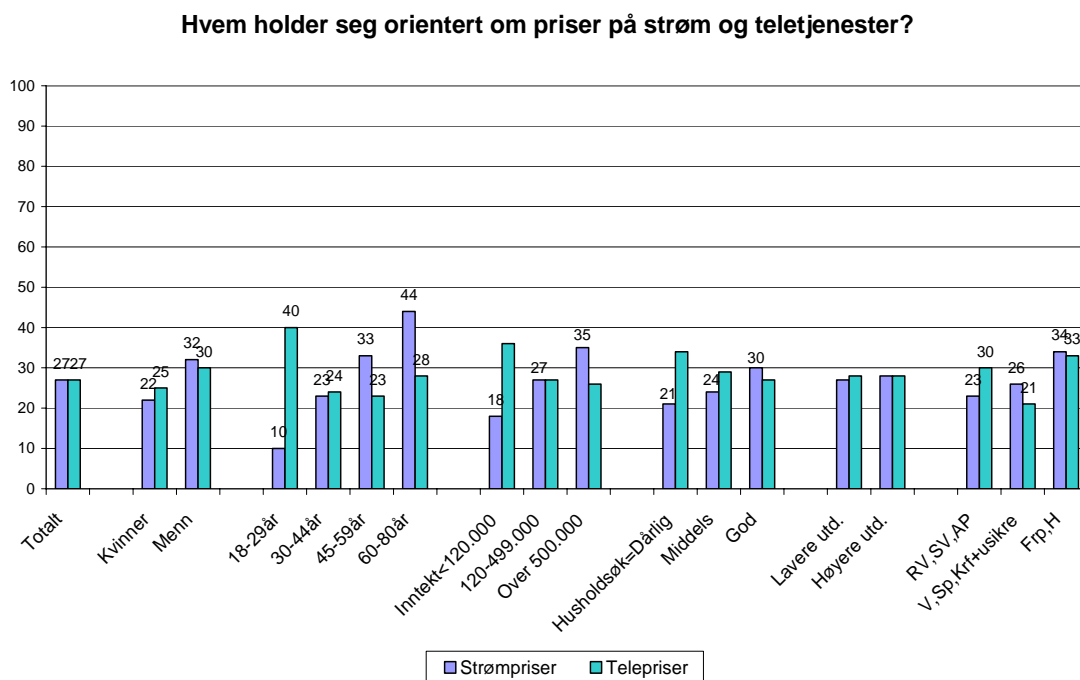
¹ En innvending kan være at 'alle' har egen mobiltelefon, mens strømkjøp knyttes til hushold. Vi finner imidlertid samme mønster når vi ser på de som bor alene/alene med barn; 21 prosent har skiftet teleoperatør, og bare 12 prosent har skiftet strømleverandør. En annen innvending kan være at ikke alle hushold bestemmer selv valg av strømleverandør, for eksempel hvis man bor i borettslag.

² En varslet kraftkrise. Debattinnlegg i Aftenposten. Tirsdag 8. august 2006.

³ Eksport tross vannmangel. Aftenposten 5. august 2006:6.

3.1 Forbrukerkompetanse

Som vist i tabell 1 er de fleste for et offentlig regulert strømmarked, men et markedsbasert telemarked. Før vi går nærmere inn på hvilke grupper av forbrukere som foretrekker henholdsvis et offentlig regulerte versus markedsbaserte markeder, skal vi vise en samlet oversikt over hvilke grupper som holder seg orientert om henholdsvis strømpriser og telepriser. I Figur 1 viser vi andeler som har svart at de holder seg god, eller svært godt orientert. Er det de samme som holder seg informerte på strøm og teletjenester? Og hvis ikke, har de med høy strømpriskompetanse andre kjennetegn enn de med høy telepriskompetanse?

Figur 1: Andeler som holder seg orientert om priser på strøm og teletjenester i ulike grupper av forbrukere i Norge 2006. Prosent. Kun signifikante prosentforskjeller oppgitt. Vektet etter kjønn, alder og geografi. (N=989) Forskjeller minst sig. .05 nivå.

Like mange – omtrent hver fjerde forbruker (27%⁴) - sier de holder seg godt eller svært godt orientert om både telepriser og strømpriser. Figur 1 tyder på at det er ulike grupperinger som holder seg orientert om henholdsvis strømpriser og priser på teletjenester. Mens det særlig er den eldste årsgruppen som holder seg orientert om strømpriser, er det særlig den yngste årsgruppen som sier de holder seg orientert om priser på teletjenester. De økonomiske variablene gir også inntrykk av et diamentralt motsatt mønster: De med god råd holder seg best orientert om strømpriser, mens de med dårlig råd holder seg best orientert om priser på teletjenester (riktignok ikke-signifikant, men gruppen 'dårlig råd' er liten). Kjønnforskjellene går imidlertid i samme retning: Menn holder seg oftere enn kvinner orientert om både telepriser og strømpriser. Til slutt er det bare for strømpriser vi finner en klar lineær sammenheng med politisk verdistandpunkt: Høyreorienterte holder seg bedre orientert om strømpriser enn venstreorienterte.

Kjøp og salg av strøm og tele ordnes stort sett gjennom abonnementsavtaler. Dette innebærer passive kjøp. Hvis forbrukerne ikke gjør noe, kjøper hun eller han i prinsippet strøm og teletjenesten fra samme leverandør på nytt. Dette gir disse markedene en spesiell karakter, og man kunne tenke seg at det var de samme forbrukerne som holdt seg orientert og var aktive på de to markedene. Resultatene i figur 1 tyder imidlertid på at det ofte ikke er de samme som

⁴ I 2005 var det 34 prosent som holdt seg orientert om både strøm og tele. Forskjell over tid skyldes høyst sannsynlig utvalgsskjevheter.

holder seg orientert. Dette kan vi imidlertid undersøke mer presist ved å krysse de to variablene.

Tabell 2: Andeler som har kompetanse om både strømpriser og/eller telepriser. Totalprosent. Vektet etter kjønn, alder og geografi.

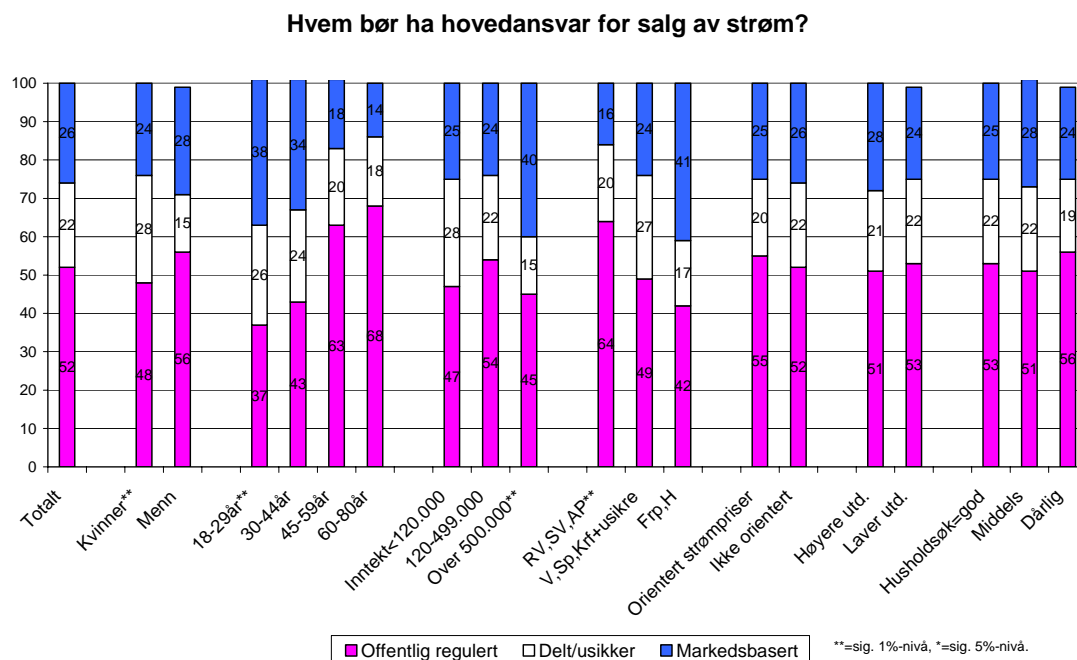
Har:	Strømpriskompetanse			Total
	Nei	Ja		
Telepris-kompetanse	Nei	58,0%	14,1%	72,1%
	Ja	14,8%	13,1%	27,9%
	Totalt	72,8%	27,2%	100,0%

Ved å krysse de to variablene finner vi at det hovedsakelig ikke er de samme forbrukerne som holder seg informert om strøm og teletjenester: Bare 13 prosent holder seg oppdatert på både strøm og tele, 14 prosent holder seg bare oppdatert på strøm, og 15 prosent holder seg bare oppdatert på tele. Men den store majoriteten, 58 prosent holder seg verken godt orientert om strømpriser eller telepriser.

Med dette som bakgrunnsinformasjon skal vi gå videre og undersøke hvilke grupper som i størst grad er for markedsbaserte løsninger og hvilke grupper som i størst grad er for offentlig regulering.

3.2 Hva ulike grupper mener om strømmarkedet

Tabell 1 viste at majoriteten av forbrukerne ønsker offentlig regulert strøm. Hva mener ulike grupper? Er det for eksempel slik at menn er mer markedsorienterte, mens kvinner er mer for offentlig regulering? Har inntekt og husholdsøkonomi betydning for hvem man mener bør ha hovedansvar for salg av strøm? Har forbrukerkompetanse (facts) betydning? Og ikke minst er vi interessert i å undersøke om politisk verdistandpunkt (tro på ulike ideologier) ligger bak preferansene for markedsbaserte versus offentlig regulerte markeder:

Figur 2: Andeler som mener strøm bør være offentlig regulert versus markedsbasert, etter kjønn, alder, individuell inntekt, høyre- eller venstreorientert verdistandpunkt, hvorvidt de holder seg godt orientert om strømpriser eller ikke, etter utdanningsnivå og etter husholdets selv-vurderte økonomi. Vektet etter kjønn, alder og geografi. (N=989)

Den bivariate analysen gir ingen støtte til antagelsen om at kvinner ønsker offentlige regulering, mens menn ønsker markedsbaserte løsninger. Men det er likevel signifikante kjønnsforskjeller. Dette skyldes at kvinner oftere enn menn ikke har tatt standpunkt. Menn er dermed både oftere for offentlige og for markedsbaserte løsninger enn det kvinnene er.

Aldersvariabelen er helt tydelig: Jo eldre, jo større sannsynlighet er det for at forbrukerne ønsker et offentlig regulert strømmarked. Og jo yngre, jo større sannsynlighet er det for at forbrukerne ønsker markedsbasert strøm.

Politisk verdistandpunkt gir også helt tydelige, og som forventede, utslag: De høyreorienterte ønsker oftere enn andre markedsbasert strøm, mens de venstreorienterte oftere enn andre ønsker et offentlig regulert strømmarked.

Inntektsvariabelen viser at de med årsinntekter over 500.000 oftere enn andre er for markedsbasert strøm. Det er ingen signifikante forskjeller etter hvordan respondenten vurderer husholdets økonomi.

Det er faktisk ingen forskjell etter verken utdanningsnivå eller forbrukerkompetansevariabelen som måler hvorvidt man holder seg orientert om strømmarkedet eller ikke. Det er altså ikke slik at de som holder seg orientert om strømpriser og strømmarkedet tenderer til å ha andre oppfatninger om hvorvidt det er best med offentlig regulert eller markedsbasert strøm.

3.2.1 Multivariat analyse

I det følgende skal vi undersøke om forskjellene fra den bivariate analysen opprettholdes i multivariate analyser, altså når vi kontrollerer for bakgrunnsvariablene kjønn, alder, inntekt, forbrukerkompetanse og politisk ideologi. Mer presist: Hvilke kjennetegn ved forbrukerne har selvstendig effekt på sannsynligheten for å være for henholdsvis markedsbasert versus offentlig regulert strøm?

For å undersøke dette gjennomføres en totrinns analyse (se metodekapittel for valg av analysemetode). I første trinn søker vi kjennetegnene til de som *ikke* har noen bestemt mening om hvorvidt det offentlige eller markedet bør ivareta salg av strøm, i forhold til de som har en mening. I andre trinn ser vi bare på de som har bestemt seg, og undersøker hva som skiller de som ønsker henholdsvis markedsbasert strøm og de som ønsker offentlig regulert strøm.

Først: Hvilke kjennetegn øker sannsynligheten for ikke å ha en mening om hvorvidt det offentlige eller markedet bør ha hovedansvar for salg av strøm? Har for eksempel de med strømpriskompetanse oftere bestemt seg? Har menn oftere bestemt seg enn kvinner? Bestemmer man seg med alderen? Betyr lønn noe? Og politisk verdistandpunkt?

Tabell 3: Hvem har *ikke* tatt standpunkt for hvorvidt salg av strøm bør være offentlig regulert eller markedsbasert? Signifikante effekter R (pseudo-beta) uthevet. Logistisk regresjon. Pseudo r^2 Nagelkerke - $R^2 = .06$ (N=993)

Variables in the Equation							
Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
Strømpriskomp	,1097	,1920	,3267	1	,5676	,0000	1,1160
KJONN	,7267	,1702	18,2260	1	,0000	,1253	2,0682
ALDER	-,0128	,0053	5,8554	1	,0155	-,0611	,9873
Lav lønn	,2012	,2431	,6850	1	,4079	,0000	1,2229
Høy lønn	-,1662	,2725	,3717	1	,5421	,0000	,8469
RV, SV&A	-,3940	,1817	4,7019	1	,0301	-,0511	,6744
Frp&H	-,5031	,2052	6,0101	1	,0142	-,0623	,6046
Constant	-,8970	,2715	10,9124	1	,0010		

Tabell 3 viser at sannsynligheten for ikke å mene noe om hvem som bør styre salg av strøm ikke påvirkes av om man holder seg oppdatert på strømpriser eller ikke. Noe uventet betyr altså forbrukerkompetanse lite for om man har en mening om strømmarkedet. Videre viser resultatene at særlig kjønn har betydning: Kvinner har sjeldnere en mening om strømmarkedet enn menn, alt annet likt. Det er også slik at jo eldre forbrukerne er, jo flere har tatt et standpunkt. Inntekt betyr ingenting for hvorvidt man har tatt stilling eller ikke. Men det har politisk verdistandpunkt. Både de som sympatiserer med høyresiden og de som sympatiserer med venstresiden har oftere tatt et standpunkt enn sammenligningsgrunnlaget, som særlig utgjøres av de som heller ikke har tatt politisk standpunkt (25%) pluss midtpartiene (13%)⁵. Samlet: Det er kvinner, det er de yngste og særlig de uten politisk standpunkt som oftest er usikre.

I neste trinn gjennomføres analysen bare på de som har bestemt seg. Politisk ideologi handler blant annet om troen på – eller mistroen til - henholdsvis markedskrefter og offentlig regulering. Det er derfor rimelig å forvente at det å være høyreorientert øker sannsynligheten for å være for markedsbasert strøm, mens det å være venstreorientert øker sannsynligheten for å være for offentlig regulert strøm. Man kan også tenke seg at de som har forbrukerkompetanse om strømmarkedet i særlig grad har grunnlag for å mene noe om hvordan dette markedet best fungerer. Vi er derfor spesielt interessert i hva de som har strømpriskompetanse mener.

Tabell 4: Hvem ønsker markedsbasert strøm (1) i motsetning til offentlig regulert strøm (0)? Selektert utvalg som kun omfatter de som har tatt standpunkt. Signifikante effekter R uthevet. Logistisk regresjon. Pseudo r^2 Nagelkerke=.21(N=786)

----- Variables in the Equation -----

Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
Strømpriskomp	,2502	,1989	1,5819	1	,2085	,0000	1,2843
KJONN	,4242	,1790	5,6170	1	,0178	,0606	1,5284
ALDER	-,0466	,0061	59,3705	1	,0000	-,2415	,9544
Lav lønn	-,1683	,2878	,3420	1	,5587	,0000	,8451
Høy lønn	,8043	,2376	11,4625	1	,0007	,0981	2,2352
RV, SV&A	-,6836	,2094	10,6596	1	,0011	-,0938	,5048
Frp&H	,6288	,2009	9,7948	1	,0018	,0890	1,8753
Constant	,9558	,2873	11,0643	1	,0009		

I tabell 4 sammenlignes de som er for markedsbasert strøm med de som er for offentlig regulering. De usikre er utelatt fra analysen. I følge analysen er det særlig aldersvariabelen som har betydning for hva forbrukerne mener om strømmarkedet: De yngre ønsker markedsbasert strøm, de eldre ønsker offentlig regulering. Videre er det som forventet slik at det å være høyreorientert øker sannsynligheten for å ønske markedsbasert strøm, mens det å være venstreorientert øker sannsynligheten for å ønske offentlig regulering. Forbrukerkompetanse – mer presist det å holde seg godt orientert om strømpriser – har ingen signifikant betydning for meningsutfall. Ved siden av alder og politisk standpunkt har inntektsnivå betydning for hva man mener om strømmarkedet. Gruppen som tjener mer enn 500.000 i året er signifikant oftere for markedsbasert strøm enn andre, alt annet likt.

I følge resultatene er det slik at blant de som har tatt standpunkt er sannsynligheten for å ønske markedsbasert strøm større for kvinner enn menn, alt annet likt. I følge den bivariate fordelingen er dette uventet. Både blant kvinner og menn som har tatt stilling mener nøyaktig to av tre at strømmarkedet bør være offentlig regulert. Det viser seg – ved trinnvis inkludering av de uavhengige variablene i regresjonen – at kjønn først slår ut signifikant når inntekt inkluderes i analysen.

⁵ Dummyvariabelen er inndelt slik at de venstreorienterte og de høyreorienterte sammenlignes med midtpartiene + de som ikke har noen mening, og denne gruppen utgjøres først og fremst av de som ikke oppgir politisk standpunkt. Se metodekapittelet.

Ved å se de to tabellene i sammenheng, finner vi: De eldre mener oftere enn de yngre noe om strømmerket, og med alder øker også sannsynligheten for å ønske et offentlig regulert strømmerket. Sammenlignet med midtkategorien har de som er politisk orientert mot høyre- eller venstresiden, oftere en mening om hvorvidt strøm bør være markedsstyrt eller offentlig regulert, og meningene er ikke uventet farget av forbrukernes politisk standpunkt. Hvorvidt man tjener mye, middels eller lite, har ingen betydning for hvorvidt man har gjort seg opp en mening eller ikke. Men inntektsnivået betyr noe for hva man mener. Det å tjene over 500.000 gir i seg selv større sannsynlighet for å mene at strøm bør være markedsbasert.

Resultatet knyttet til kjønnsvariabelen innebærer at blant kvinner og menn som tjener like mye og som har gjort seg opp en mening, er det faktisk slik at kvinnene oftere enn menn ønsker markedsbaserte løsninger. Men som vi har sett, mener kvinnene sjeldnere enn menn noe om dette, og de tjener dårligere⁶.

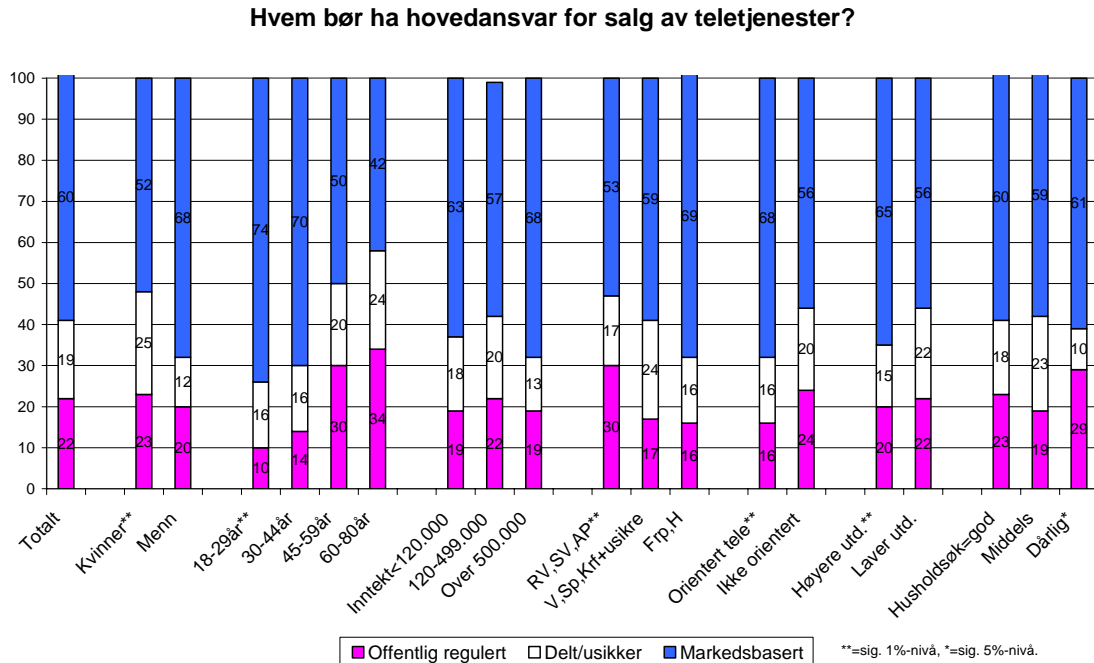
3.3 Hva ulike grupperinger mener om telemarkedet

Mens tabell 1 viser at de fleste ønsker et offentlig regulert strømmerket, viser den at de fleste er fornøyde med markedsbaserte teletjenester. Figur 1 viste også at selv om andelene som sier de holder seg orientert om henholdsvis strøm- og telemarkedet er like store, har de som holder seg orientert på de to markedene ulike kjennetegn. I den kommende analysen skal vi undersøke hvilke grupperinger som i størst grad ønsker henholdsvis offentlig regulering eller markedsbaserte teletjenester. Er det for eksempel slik at menn er mer markedsorienterte, mens kvinner er mer for offentlig regulering? Har inntekt og husholdsøkonomi betydning for hvem man mener bør ha hovedansvar for salg av teletjenester?

Vi så at forbrukerkompetanse ikke hadde betydning for hvordan forbrukerne vurderte strømmerket. Etter dereguleringen av telemarkedet på nittitallet har tilbudet av teletjenester økt voldsomt, og prisene på teletjenester er kraftig redusert. Betyr – som på strømmerket – det å holde seg orientert om telepriser (facts) ingen ting for hva man mener om et markedsbasert versus et offentlig regulert telemarked? Er det fortsatt politisk verdistandpunkt (tro på ulike ideologier) som ligger bak preferansene for markedsbaserte versus offentlig regulerte markeder?

6

<i>Partipreferanse/lønn:</i>	<i>RV,SV,AP</i>	<i>V, Krf, andre +usikre</i>	<i>Frp, H</i>	<i>Høy inntekt</i>
Kvinner	40%	38%	22%	5%
Menn	31%	34%	35%	23%

Figur 3: Andeler som mener teletjenestene bør være offentlig regulert versus markedsbasert, etter kjønn, alder, individuell inntekt, høyre- eller venstreorientert verdistandpunkt, hvorvidt de holder seg godt orientert om strømpriser eller ikke, etter utdanningsnivå og etter husholdets selvvalgte økonomi. Vektet etter kjønn, alder og geografi. (N=989)

Figur 3 viser at menn oftere har en mening om telemarkedet enn kvinner, og at dette gir seg utslag i at flere menn enn kvinner er for markedsbaserte teletjenester. I likhet med vurderingen av strømmarkedet, er det slik at jo eldre forbrukerne er, jo oftere er de for offentlig regulering. Men; mens det var 68 prosent av den eldste aldersgruppen som ønsket offentlig regulerte strømpriser, er det bare halvparten så mange, 34 prosent, som ønsker offentlige regulerte telepriser. For teletjenester er det også slik at de som sympatiserer med venstresiden oftere enn andre ønsker et offentlig regulert telemarked. Midtpartiene og de som ikke har tatt politisk stilling har samme oppfatning som høyresiden. I motsetning til preferanser knyttet til salg av strøm, er det når vi spør om hvem forbrukerne mener bør ha hovedansvar for salg av teletjenester, signifikante forskjeller i oppfatningen mellom de som har kompetanse om telepriser og de som ikke har det: De som holder seg orientert om telepriser mener oftere enn andre at telemarkedet bør være markedsbasert. Det er også slik at de med høyere utdanning oftere enn andre er for markedsbaserte teletjenester. Mens personlig inntekt ikke gir signifikante utslag, viser figur 3 at de som vurderer sin husholdsøkonomi som dårlig, signifikant oftere enn andre ønsker seg tilbake til et offentlig regulert telemarked. Imidlertid, hvis vi ser på andelene som ønsker markedsbaserte teletjenester er det ingen forskjeller etter husholdsøkonomi.

3.3.1 Multivariat analyse

I likhet med for strømmarkedet, skal vi undersøke om disse resultatene holder i multivariate analyser. Altså: Hvilke kjennetegn ved forbrukerne har selvstendig effekt på sannsynligheten for å være for henholdsvis markedsbaserte versus offentlig regulerte teletjenester?

Vi følger samme prosedyre som for strøm, og undersøker først hva som kjennetegner de som ikke har noen mening om dette. Er de samme kjennetegnene som øker sannsynligheten for ikke å ha tatt stilling til telemarkedet, som vi fant for strømmarkedet? Har med andre ord alder, det å være mann og det å være politisk orientert mot høyre eller venstre positiv effekt på sannsynligheten for å ha tatt stilling?

Tabell 5: Hvem har ikke tatt standpunkt for hvorvidt salg av teletjenester bør være offentlig regulert eller markedsbasert? Signifikante effekter R uthevet. Logistisk regresjon. Pseudo r^2 Nagelkerke - $R^2 = .07$ (N=993)

----- Variables in the Equation -----							
Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
Telepriskomp	-,1414	,1939	,5320	1	,4658	,0000	,8681
KJONN	,8436	,1820	21,4923	1	,0000	,1424	2,3248
ALDER	,0130	,0053	6,0960	1	,0135	,0653	1,0130
Lav lønn	-,2120	,2824	,5636	1	,4528	,0000	,8090
Høy lønn	-,2253	,2891	,6070	1	,4359	,0000	,7983
RV,SV&A	-,4584	,1936	5,6057	1	,0179	-,0612	,6323
Frp&H	-,3432	,2131	2,5925	1	,1074	-,0248	,7095
Constant	-2,1969	,3078	50,9512	1	,0000		

Tabell 5 viser at det er litt andre kjennetegn som har betydning for hvorvidt man har tatt et standpunkt om hvem som bør ha hovedansvar for salg av teletjenester. I likhet med for strømmerket, har menn oftere en mening om dette enn kvinner, alt annet likt. Men det er snarere de yngre enn de eldre som har bestemt seg, og det er bare de venstreorienterte som har bestemt seg oftere enn sammenligningsgrunnlaget, ikke de høyreorienterte⁷.

Hovedspørsmålet er hva som kjennetegner de som er for henholdsvis markedsbaserte versus offentlig regulerte teletjenester. Har kjønn betydning? Inntekt? Alder? For strømmerket fant vi at meningene var klart farget av politisk standpunkt, men ikke av om respondenten hadde forbrukerkompetanse på strøm. Vi er spesielt interessert i om forbrukerkompetanse (om telepriser) har betydning for meninger om telemarkedet, eller om det er som for strømmerket at det er ideologi og ikke facts som styrer preferansene. I neste trinn ser vi igjen bare på de som har bestemt seg, men nå for hva de mener om telemarkedet.

Tabell 6: Hvem ønsker markedsbaserte teletjenester (1) i motsetning til offentlig regulerte teletjenester (0)? Selektert utvalg som kun omfatter de som har tatt standpunkt. Signifikante effekter R uthevet. Logistisk regresjon. Pseudo r^2 Nagelkerke=.19, (N=805)

----- Variables in the Equation -----							
Variable	B	S.E.	Wald	df	Sig	R	Exp(B)
Telepriskomp	,5189	,2046	6,4340	1	,0112	,0692	1,6801
KJONN	-,2076	,1841	1,2714	1	,2595	,0000	,8125
ALDER	-,0474	,0059	64,4854	1	,0000	-,2597	,9537
Lav lønn	,0250	,3087	,0065	1	,9356	,0000	1,0253
Høy lønn	,2047	,2664	,5904	1	,4423	,0000	1,2272
RV,SV&A	-,7660	,2015	14,4519	1	,0001	-,1159	,4649
Frp&H	,0793	,2357	,1132	1	,7366	,0000	1,0825
Constant	3,4516	,3517	96,3402	1	,0000		

Alder har samme betydning for meningsdannelsen på telemarkedet som for strømmerket. Sannsynligheten for å ønske markedsbasert strøm synker med alderen, alt annet likt. Vi finner ingen effekt av verken kjønn eller inntekt. Derimot viser forbrukerkompetanse variabelen signifikant effekt: De som har telepriskompetanse mener oftere enn andre, alt annet likt, at telemarkedet bør være markedsregulert. De høyreorientertes meninger om teletjenestene gir ikke utslag. Dette er en avspeiling av at de høyreorientertes meninger om telemarkedet er ganske representativt, når de andre bakgrunnsvariablene holdes konstant. Det å være venstreorientert, øker imidlertid sannsynligheten for å mene at telemarkedet bør være offentlig regulert.

⁷ Dette siste er uventet i forhold til den bivariate analysen (som viser at særlig midtpartiene og partiløse ikke har bestemt seg), og ved trinnvis inkludering av de uavhengige variablene finner vi at høyresiden først mister signifikans når kjønn trekkes inn i analysen. Det betyr at sannsynligheten for å være ubestemt påvirkes mer (positivt) av å være kvinne enn (negativt) av å være høyreorientert.

Ved å se de to tabellene i sammenheng, finner vi: De yngre mener oftere enn de eldre noe om strømmarkedet, og jo yngre jo større er sannsynligheten for å mene at telemarkedet bør være markedsstyrt. De venstreorienterte har oftere enn andre gjort seg opp en mening om telemarkedet, og de mener gjerne at teletjenestene – i likhet med strømmarkedet – bør være offentlig regulert. Menn har oftere en mening om hvem som bør ha hovedansvar for salg av teletjenester, men av de som har bestemt seg, er det ingen forskjell i kvinner og menns meninger om dette, alt annet likt.

3.4 Sammenligning av strøm- og telemarkedet

Et av formålene med dette notatet har vært å målbære forbrukernes oppfatninger om de nye deregulerte markedene for strøm- og teletjenester. Resultatene tyder på at forbrukerne er for *markedsbaserte teletjenester*, mens de ønsker *offentlig regulert strøm*, at denne tendensen har holdt seg stabil fra i fjor (Tabell 1). Dette er i overensstemmelse med at strømprisene har økt kraftig siden dereguleringen, mens prisene på teletjenester har blitt kraftig redusert.

Vi kan tenke oss to mekanismer som påvirker meningsdannelsen. Den ene er prisutviklingen, den andre er politisk ideologi, eller sagt på en annen måte troen på at henholdsvis markeds- mekanismene versus offentlig regulering er best egnet til å styre slike markeder.

Er det slik at enkelte forbrukere har en tendens til å være for markedsbaserte løsninger uansett, mens andre ønsker offentlig regulering? Hvordan er sammenhengen mellom preferanse for offentlig versus markedsbaserte løsninger i de to markedene? Ved å krysse de to variablene og se på totalprosenten, får vi dette bildet:

Tabell 7: Andeler som er for offentlig regulering versus markedsbasert strøm og teletjenester. Totalprosent. Vektet etter kjønn, alder og geografi. (N=989) (Pearsons corr. = .39)**

		Teletjenester			
		Off.reg	Delt/usikker	Marked	Totalt
Strøm	Off. reg.	20%	6%	26%	52%
	Delt/usikker	1%	11%	9%	22%
	Marked	0,5%	2%	24%	26%
Totalt		22%	19%	60%	100,0%

Forbrukere som lar sin mening styres av prisutviklingen - og tror prisutviklingen skyldes dereguleringen - vil ønske de markedsbaserte teletjenestene velkommen, men være skeptiske til markedsbasert strøm. I vårt materiale utgjør denne gruppen – som vist tabellen over - 26 prosent, eller hver fjerde forbruker.

I følge tabell 7 er det flere som lar seg styre av politisk ideologi enn prisutviklingen alene: En av fem (20%) ønsker både offentlig regulert strøm og teletjenester. En av fire forbrukere (24%) er for både markedsregulert strøm og teletjenester. Dette kan tyde på at til sammen 44 prosent langt på vei lar seg styre av politisk ideologi, det være seg henholdsvis troen på offentlig regulering, eller troen på markedskreftene.

Det er nesten ingen – en halv prosent – som ønsker markedsbasert strøm, men offentlig regulerte teletjenester. Basert operasjonaliseringen i tabell 7 er det i tillegg 29 prosent av forbrukerne vi ikke kan plassere i en av våre tre hovedgrupperinger: De prisbevisste, de som tror på markedskreftene og de som tror på offentlig regulering.

På tross av de to markedenes helt motsatte prisutvikling etter dereguleringen, er det altså langt færre som prioriterer strengt etter prisutviklingen og dermed ønsker markedsbaserte

teletjenester og offentlig regulert strøm, enn det er som har tatt standpunkt for enten markedsretting eller offentlig regulering, uansett marked.

Er det kanskje slik at tro eller politisk ideologi er viktigere for preferansene enn det vi har kalt forbrukerkompetanse? I den bivariate analysen (figur 2 & figur 3) fant vi tydelige og signifikante forskjeller etter politisk verdistandpunkt og ønske om hvem som burde ha hovedansvar for salg av både strøm og teletjenester. Forbrukerkompetansen – det å holde seg orientert om henholdsvis strømpriser og priser på teletjenester - ga imidlertid bare signifikante utslag for telemarkedet. De tilsvarende bivariate korrelasjonene er som følger:

Tabell 8: Signifikante sammenhenger mellom forbrukerkompetanse, samt politisk ideologi på den ene siden og vurdering av hvem som bør ha hovedansvar for salg av henholdsvis strøm og teletjenester på den andre siden. Pearson Corr. Vektet etter kjønn, alder og geografi. (N=989)

Har: \ Ønsker:	Strøm		Teletjenester	
	Off. reg.	Mark.styrt	Off.reg.	Mark.styrt
Tele-/Strømpris-kompetanse	Ikke sig.	Ikke sig.	-.09**	.11**
Politisk ideologi (fra venstre til høyre) ⁸	-.18**	23.**	-.14**	.12**

Tabell 8 viser at det å holde seg orientert om prisene på telemarkedet har betydning for hvorvidt man ønsker markedsstyrte eller offentlig regulerte teletjenester. De som holder seg orientert om telepriser, vil oftere enn andre at teletjenestene skal være markedsstyrte. Slik er det ikke for strøm. Det er ingen signifikant sammenheng mellom det å holde seg oppdatert på strømpriser og hvem man mener bør ha hovedansvar for salg av strøm. Vi finner altså ingen signifikant sammenheng mellom forbrukerkompetanse og meninger om strømmerket, mens de som har telepriskompetanse oftere enn andre er for markedsbaserte teletjenester og sjeldnere enn andre for offentlig regulering av teletjenestene.

Avslutningsvis skal vi se på resultatene fra de multivariate analysene i sammenheng:

Tabell 9: Oversikt over de signifikante resultatene fra den multivariate analysen.

	STRØM		TELE	
	Oftere gjort seg opp en mening	Markedsbasert, ikke off. reg.	Oftere gjort seg opp en mening	Markedsbasert, ikke off. reg.
Forbruker komp.	-	-	-	Har Telekomp
Kjønn	Menn	Kvinner	Menn	-
Alder	Eldre	Yngre	Yngre	Yngre
Inntekt	-	Høy lønn	-	-
Politisk ideologi	Høyre/venstre	Høyre	Venstre	Ikke venstre

Forbrukerkompetanse har ingen betydning for hvorvidt man har gjort seg opp noen mening om strøm og telemarkedene eller ikke. Mens strømpriskompetanse ikke betyr noe for vurdering av strømmerket, har telepriskompetanse en selvstendig effekt i retning av å ønske markedsbaserte teletjenester. Dette er logisk i og med at teleprisene har blitt kraftig redusert etter dereguleringen, mens strømprisene har økt.

Menn har oftere en mening om både strøm- og telemarkedet enn kvinner. Når vi ser på kvinner i samme inntektsgrupper som menn, mener de oftere enn menn at strømmerket bør være markedsbasert. Vi finner ingen effekt av kjønn i synet på telemarkedet.

⁸De som stemmer RV,SV&Ap har verdien 1, de som stemmer V, Sp, Krf + ubesvart har verdien 2, og de som stemmer Frp&H har verdien 3. Negativ korrelasjon betyr at venstresiden oftere ønsker gitte løsning, positiv korrelasjon at høyresiden ønsker gitte løsning.

De eldre har oftere enn andre en mening om strømmarkedet, og de mener oftere enn andre – men i likhet med majoriteten - at det bør være offentlig regulert. De yngre har oftere enn andre en mening om telemarkedet, og de mener oftere enn andre – men i likhet med majoriteten - at det bør være markedsbasert. Med andre ord, uansett marked er de yngre oftere positive til å la markedskreftene styre, mens de eldre, uansett marked, oftere er positive til offentlig regulering.

Inntekt betyr ingenting for hvorvidt man har en mening eller ikke om strøm- og telemarkedet. Men de med høy inntekt er oftere enn andre tilhengere av at strøm skal være markedsbasert.

De som har et politisk standpunkt på høyre eller venstresiden har oftere enn andre⁹ en mening om strømmarkedet. Høyresiden ønsker markedsbasert strøm, mens venstresiden ønsker offentlig regulert strøm. Det er særlig de på venstre siden som har en mening om telemarkedet, og til forskjell fra majoriteten, mener det bør være offentlig regulert.

Til spørsmålene vi reiste innledningsvis kan vi stort sett svare 'ja': To av tre som har bestemt seg er skeptiske til dereguleringen av strømmarkedet, mens tre av fire av de som har bestemt seg er positive til dereguleringen av teletjenester. Samlet kan vi derfor si at forbrukernes meninger ser ut til å være påvirket av prisutviklingen på de to markedene; de er positive til dereguleringen av teletjenester, men skeptiske til dereguleringen av strømmarkedet.

I motsetning til strømmarkedet, er telemarkedet svært komplekst og det er krevende å holde seg oppdatert. Vi finner ganske riktig at de som ikke holder seg orientert om prisene på teletjenester oftere vil tilbake til offentlig regulert teletjenester, men det er først og fremst alder som påvirker forbrukernes ønsker. Jo yngre, jo mer positiv til markedsbaserte teletjenester.

Troen på markedskreftene versus offentlig regulering handler mye om politisk ideologi. Resultatene tyder på at politisk ideologi betyr mye for vurderingen av de to markedene: Dette viser seg gjennom at det er langt flere (44%) som - på tross av prisutviklingen - har samme standpunkt for de to markedene, enn de (26%) som lar sine ønsker styres av prisutviklingen alene og altså ønsker markedsbaserte teletjenester, men offentlig regulert strøm.

⁹ Vi sammenligner de som stemmer Frp&H på den ene siden og RV,SV&A på den andre siden. Sammenligningsgrunnlaget er de som ikke har bestemt seg og V,Krf&Sp.